

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL DERLEME

Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!
Karkerên hemû welatan yekbin!

Tek silah parti!

Tek yol devrim!

Yıl:12, Sayı:316, 3 Kasım 1986

Konunun yeniden güncelleşmeye başlaması nedeniyle bu sayımızda, Afganistan Devrimi adlı kitabımızdan derleme bir Çek-al hazırladık.

AFGANİSTAN DEVRİMİ

Emine Engin

Afganistan devrimi, çeşitli yönleriyle hem Türkiye'de, hem uluslararası planda geniş tartışmalara konu oldu. Nisan 1978, darbe mi, devrim midir? Hafızullah Amin ajan mı, devrimin lideri midir? Sovyet askerinin Afganistan'a girişi proleter enternasyonalist dayanışma mı, devrim ihracı mı, yoksa işgal midir?

Yürükoğlu yoldaşımız, bu soruların yanıtlarını *Sosyalizm Üstün Gelecektir*'de kısaca verdi:

"Afganistan'da Hafızullah Amin'i biz CIA ajanı olarak değil, Afganistan devriminin gerçek lideri olarak tanıyoruz. Amin'in 'ajanlığı' üstüne verilen kanıtlar inandırıcı değildir. Her ağzlarını açtıklarında 'bismillahirrahmanirrahim'le konuşmaya başlayan bugünkü yöneticiler ise oportünizmin temsilcisidirler. Kızıl Ordu'nun Afganistan devrimini koruması proleter enternasyonalizminin gereğidir ama Amin'in ve partinin 97 liderinin başına gelenler tarihsel bir haksızlıktır. Afganistan olaylarından çıkaracağımız ciddi dersler vardır." (R. Yürükoğlu, *Sosyalizm Üstün Gelecektir*, s.28)

İşçinin Sesi'nin değerlendirmesi özetle budur. Yani Nisan 1978 darbe değil devrimdir. Amin'in ajan olduğuna ilişkin tek bir kanıt yoktur. Tüm veriler Amin'in ajanlığını değil, devrimin lideri olduğunu kanıtlıyor. Kızıl Ordu'nun Afganistan'a girmesi ise bir yandan proleter enternasyonalizminin gereği, öte yandan bir haksızlığa dayanarak olmuş çelişkili bir olaydır.

Ülkenin kısa geçmişi

Afganistan, çok eski, köklü tarihi olan bir ülkedir. Feodalizmin en uzun süre direndiği ülkelerden biridir.

Büyük Ekim Devrimi'nin etkisi, tüm dünyada olduğu gibi Afgan halkı üzerinde de devrimcileştirici etki yaptı. 1919'da Afganistan'da silahlı ayaklanma oldu. Bağımsızlık sağlandı ve Afgan Kardeşliği'nden yana olan Emir Amanullah Han başa getirildi.

Amanullah'ın tepeden, burjuva demokratik yönde reformları ülkedeki sınıf çelişkilerini kızdırdı, feodalleri kızdırdı. İngiliz emperyalizminin de desteğiyle 1929'da düzenlenen bir ayaklanmayla iktidar yeniden gericilerin eline geçti, Nadir ailesi yönetimi aldı.

Nadir ailesi feodallerin temsilcisiydi. Ancak 20. yüzyıla ayak uydurabilmek ve devrimci bir patlamayı önlemek için burjuva monarşiye doğru belli adımlar atmak zorunda kaldı. II. Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin faşizme karşı kazandığı büyük utkunun devrimci etkilerinin de altında, Afganistan'da 1946'dan 1952'ye dek süren bir reformlar dönemi yaşandı. Bu reformların mantığı, gericiliğin hesabında olmayan değişimlere varmaya başlayınca, 1953'de başa

gelen Deli Davut birçok reformu geri aldı, durumu eskiye döndürmeye çalıştı.

Afganistan 1953-1963 yılları arasında yine ağır bir baskı dönemi yaşadı. Ama bir yandan da kapitalistleşme ilerliyor, toplumdaki burjuva demokratik birikimi yoğunlaştırıyordu. Uluslararası alandaki değişimlere de bağlı olarak, 1960'larda bu birikim kendini güçlü bir biçimde dayatmaya başladı. Bu durumda krallık yine belli reformlara gitmek zorunda kaldı. 1964'de sınırlı bazı özgürlükler tanındı, seçim sistemi, vb. kabul edildi.

Toplumsal birikimin dayatmasıyla tanınan bu sınırlı haklar, aynı zamanda toplumsal hareketlenmeyi de hızlandırdı. 1965'de Afganistan Demokratik Halk Partisi kuruldu. 1964-1973 arasında, işçi, köylü ve öğrenci hareketleri oldu.

ADHP kurulduğu yıl seçimlere katıldı ve 4 sayıyı çıkardı.

1965'den sonra yığın hareketlerinde gözle görülür bir artış oldu. Öğrenci bojkotları, işçi grevleri, Afgan Hava Yolları'nda grev, maden ve elektrik mühendisleri direnişleri ve Paghman köylü hareketleri oldu. Birçok ölüm, yüzlerce yaralama oldu, binlerce kişi tutuklandı. Ordu içinde yaygın hoşnutsuzluk vardı. Yönetenler telaş içindeydiler. Teknolojinin hiç de yaygın olmadığı Afganistan'da küçük teypli, mikrofonlu ajanlar ortalığı sardı. Rüşvet, yolsuzluk ayyuka çıktı. Kral ailesinin dış yardımları özel harcamaları için kullandığı söylentisi ortalıkta dolaşıyordu.

Çok açıktır ki, 1965 sonrasındaki yıllar içinde Afganistan'da devrimci durum başladı. 1965'de ADHP'nin kurulması, ülkede devrimci durum öncesi birikimin başlıbaşına bir göstergesiydi. 1973'deki Davut darbesi de devrimci durumun doğrudan sonucu oldu. Üsttekilerin yönetemeliği, yığınlardaki hoşnutsuzluk, ordu içinde kaynama, egemen çevrelerin yığın hareketine bastırma, toplumsal patlamayı önleme kayguları hep 1973 darbesinde yansımaları buldu.

Davut kralın yakın akrabasıydı. Monarşi kaldırıldı ama yerine kralcı bir cumhuriyet getirildi. Darbenin özü, bir devrimi engelleyip, evrimci yoldan kapitalist gelişmenin önünü açmaktı. Bu çerçevede içinde Davut, çok çeşitli vaatlerle ortaya çıktı. Sosyalizmi bile vaat etti! Ama bu vaatler demagojiden öteye gitmedi, gidemezdi.

Davut darbesi demagojilerle halkın istemlerini yatıştırıramadı. Tam tersine vaatleri gerçekleşmedikçe, toplumda çelişkiler daha da kızıştı.

Yığın hareketleri Davut darbesinden sonra bir süre durakladı. Darbe hükümetinin gerçek yüzü açığa çıktıkça daha güçlü bir kabarma eğilimi doğdu. Ancak bu kez de yasaklar, vb., yoluyla durdurulmak istendi.

Yığınlar içinde güçlenen eylem isteği giderek yasaklarla durdurulamaz boyutlara geliyordu. Ordu içinde, Davut darbesine destek vermiş kesimlerde bile psikoloji değişiyordu. Hükümet korku içindeydi. Devrim bu koşullarda gerçekleşti.

Toplumsal ekonomik yapı

Afganistan, çeşitli uluslararası istatistiklerde en arka sıralarda yer alan bir ülkedir. Dünyanın en yoksul ülkelerindedir.

Afganistan'da ilk fabrika 1886'da Kabil'de kurulan silah fabrikasıydı. Bu, uzun süre aynı zamanda tek fabrika oldu.

Afganistan'da uzun süre feodaller, geniş köylü yığını, küçük üretici-esnaf sınıfsal yapının esas dokusunu oluşturdu. İlk burjuva fikirler, ülkedeki sınıfsal tabandan çok, dünya kapitalizminin fikrinsel etkilerini taşıyan burjuva aydınlardan yayıldı.

1960 sonrasında Afganistan'da kapitalizmin gelişmesi bir ivme kazandı. Ülkenin sınıfsal yapısında değişme hızlandı. Ama yine de 1970'lere gelindiğinde Afganistan henüz kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olmadığı bir ülkedydi.

17 milyon nüfusun, 3 milyon kadarı göçebe yaşıyor, hayvancılıkla uğraşıyordu. Toprakların yarısına yakını, nüfusun %5'ini oluşturan toprak ağalarının elindeydi. Tüm kırsal nüfusun %36'sı topraksız köylüydü ve *angaryayla karışık* yarıcılık, ortakçılık ilişkisi içindeydi.

Çalışabilir nüfusun %75'i tarımdaydı. Tarım ülkenin hem ana üretim dalıydı, hem de çok geriye.

Ekonominin, modern endüstri denilen kesimi hızla geliyordu. Ancak yine de devrim öncesinde tüm işçilerin sayısı 90 bini aşmıyordu. Öte yandan 300 bin kişi küçük endüstriyle uğraşıyordu. Küçük endüstri hâlâ lonca geleneklerinin etkilerini taşıyordu.

Kapitalist üretim güçleri yavaş da olsa geliştikçe, toplumdaki çelişkileri sertleştirdi, önündeki engelleri temizleyecek bir demokratik devrimi giderek daha büyük bir güçle dayattı. 1960'larda başlayan çalkantı bunun sonucudur.

Ülkenin önündeki devrimde sınıfların yerine gelince. Göbeğinde işçi sınıfının durduğu çağımızda, Afganistan'da küçük de olsa bir işçi sınıfı doğmuştu. Çağın ve onun Afganistan'daki sözcüsünün korkusuyla, burjuvazi çoktan devrimci yeteneğini yitirmişti. Burjuvazinin gelişimi zaten toprak ağalarının, onların devletinin burjuvalaşma yönünde attığı adımların koltuğu altında gerçekleşmişti. Burjuvazi, devrim korkusuyla bu bağlaşıklığını hiç bozmadı. Yalnızca, bağlaşıklık içindeki güçler dengesi zamanla değişime uğradı.

Küçük de olsa işçi sınıfı Afganistan toplumunun devrimci örcüsüyüdü. Köylülük de devrimci bir güçtü. Belli yörelerdeki köylü ayaklanmaları bunu somutta gösterdi. Ancak genel olarak dağınık, örgütsüz yapısı nedeniyle, köylülüğün hoşnutsuzluğu, devrimci potansiyeli en örgütlü biçimde ordunun gövdesi içinde yansıyor.

Devlet oturmuş bir burjuva devleti olmadığı için, ordu da birçok kapitalist ülkede gözlenenden farklı, daha çelişkili bir yapı taşıyordu. Devlet, toprak ağaları burjuvalaştığı, burjuvazi güçlendiği ölçüde, burjuva-toprak ağaları bağlaşıklığı içindeki güçler dengesine göre süreç içinde burjuvalaşıyordu. Bu durum orduyu çelişkili bir yapı içine sokuyordu. Bu, 1973 darbesinde somut olarak yansıdı.

Toplumda, kapitalizmin önünü açmak bir zorunluluk olmuştu. Bu zorunluluk, kendini iki biçimde ortaya koyuyordu. Biri köylü yığınlarından kaynaklanan, demokratik devrim istemiydi. Ötekisi, burjuvazinin seçtiği, toprak ağalarıyla bağlaşıklık içinde devrim yoluyla. Ordu hem devletin tek bir elde olmayışının çelişkilerini, hem de burjuvalaşma çerçevesi içinde evrimci ve devrimci yollar arasındaki çelişkiyi bağrında taşıyordu.

Bu nedenle, köylülüğün devrimci potansiyeli, yerleşik bir kapitalist ülke ordusunda rastlanmayacak biçimde, subay kadroları arasında bile yansıyor. ADHP'nin yaptığı, ordu içinde yansıyan bu devrimci potansiyeli, sıkı bir ideolojik eğitimle işçi sınıfının konumlarına doğru geliştirmek oldu. Devrimci demokrat subay ve askerleri, ideolojik eğitimle daha tutarlı devrimci konumlara ilerletti.

Afganistan, kapitalistleşmenin önünü açacak bir demokratik devrim isteğinden hareket etti ama ülkeyi sosyalizme götürebilecek bir devrim geçirdi. Bunda ADHP'nin tek sözcüsü sayılabilecek *Halk* kanadının yaratıcı devrimci yanasını gerçekten can alıcı rol oynadı.

Nisan Devrimi

ADHP, 1965'de Terakki'nin önderliğinde kuruldu. Kuruluşunda "işçi sınıfının bilimsel ideolojisiyle silahlanmış işçi sınıfı partisi" olduğu duyuruldu. Ancak Afganistan gibi bir ülkede işçi sınıfının partisi olarak kurulan bir partinin, daha ilk baştan, çeşitli çizgiler arasında savaşım ve ayrışma olmadan, tüm içeriğiyle bir işçi sınıfı partisi olması beklenemezdi. Gerçekten de, kısa sürede çizgiler arasında ayrışma ve savaşım başgösterdi.

1966'da partinin haftalık gazetesi *Halk* yayınlanmaya başladı. Babrak Karmal gazetesinin görüşlerine karşı çıktı ve partiye karşı fraksiyon örgütlemeye

başladı. *Halk* gazetesi, 6. sayısında yasaklandı. Buna karşılık Babrak Karmal gurubu legal bir yayın organı çıkarmaya başladı. *Bayrak* adlı yayında, bu gurup, burjuva kuyrukçuluğunun da ötesinde, 1964'de monarşi eliyle getirilen bazı reformların savunuculuğunu yaptı.

Böylece 1967'de parti, genel hatlarıyla devrimci ve reformcu olarak ikiye bölündü. Devrimci kesim *Halkçılar*, reformcu kesim ise *Bayrakçılar* olarak parti tarihine geçti. Afganistan halk devrimini, aynı zamanda *Halkçıların* devrimciliğini somutta kanıtlamış bir *Halk* devrimidir.

1967'deki bölünmeden sonra, 1973 darbesi iki çizgi arasındaki farklılıkları daha da netleştirdi ve iki çizginin gelişiminde bir dönüm noktası oldu.

Davut darbesinden sonra *Bayrak* gurubu hükümete doğrudan destek verdi. Hükümetin sol görünümü vaadleri karşısında *Halkçılar* da önce birleşik cephe önerisiyle çıktılar. Hükümet sözlerini tutmayınca ders çıkardılar. Bu hükümetin, verdiği sözleri doğası gereği yerine getiremeyeceğini anladılar ve hükümete karşı konuma geçtiler. Davut'un getirdiği cumhuriyetin "kraliyet malı" olduğunu, bu hükümetin burjuvaristokrat ortaklığını temsil ettiğini ve yığınlara hiçbir şey veremeyeceğini, ülkenin sorunlarının ancak köklü bir devrimle çözülebileceğini, bu hükümetin ise bundan ölesiye korktuğunu söylediler. Hükümetin gerçek yüzü yığınlar önünde açığa çıktıkça *Halkçılar* güçlendiler.

Afganistan gibi bir ülkede "ulusal" burjuvaziye umut bağlama yanlışına batmamak, bir hareketin devrimci gelişmesinde ana halkadır. ADHP'nin *Halkçı* kanadı önce bu yanlışla düşünüyordu ki, tam zamanında yaşamdan gerekli dersleri çıkardı ve dolu dizgin devrimci gelişmesinin önünü açtı. Artık taktiklerini "ulusal" burjuvaziye kazanma ya da "ilerletme" sınırına kısıtlamadan ilerledi. Bu vol çizginin kendisini de ilerletti.

1977'de Davut artık ADHP'nin *Halkçı* çizgide gelişmesinden fazlasıyla korkuya kapılmaya başladı. *Halk* ve *Bayrak* çizgilerini karşılaştırarak, *Halk*'ın tehlikeli olduğu yönünde sözler etti. Uzlaşmazlarsa harekete geçeceği anlaşıldı. Bunun üzerine Terakki'nin girişimiyle *Halk* ve *Bayrak*, somut güç farklarına bakılmaksızın, yönetimde eşit haklarla birleştiler. Tüm parti örgütleri bu yoldan gitti. Ordu içinde ise durum değişmedi.

Ordu içindeki parti birimleri birleşeydi, devrim gündemden inerdi. *Bayrak*'a bağlı askerler Davut'u savunma, *Halk*'a bağlı askerler ise Davut'u devirme temelinde eğitim yapıyorlardı. Birlik, devirme hedefinin sulanması anlamına gelirdi.

Ülkede durum giderek kızışıyordu. Devrimci durum olgunlaşıyordu. Bununla bağlı olarak Amin, ordu içindeki eğitimi giderek somut planlar çerçevesinde ele almaya başladı.

Ülkede, ADHP yönetiminin yakında tutuklanacağı açıkça görülüyordu. Terakki ve Amin, böyle bir tutuklama durumunda ordu içindeki partili ve sempatanların hemen ayaklanmayı başlatmasına karar verdiler. Parti ordusunun emir kumanda zinciri saptandı.

25 Nisan 1978'de gece yarısı polisler Terakki'yi ve Karmal'ı tutukladılar. Aynı gece ev hapsine alınan Amin, Terakki'nin tutuklandığını öğrenince çocuğu aracılığıyla ayaklanma emrini ulaştırdı. Amin sabah hapishaneye götürüldükten tam bir gün sonra, 27 Nisan'da ayaklanma başladı.

Ayaklanma sabah 9'da başladı. Partinin atadığı komutanlar tüm birliklerde harekete geçtiler. Akşam saat 5.30'da Davut'un sarayı ve Radyo Evi denetim altındaydı. Bu arada Terakki, Karmal ve Amin hapisten çıkarıldılar. Akşama kadar süren çatışmalarda Davut *Halkçı* askerlere ateş açtığı için öldürüldü.

Saat 7'de ayaklanma başarıya ulaştı.

Oportünizm devrime zarar verdi

Her devrim, güçlü bir karşı-devrimci tepki doğurur. Sömürücü sınıflar ne erki, ne mallarını devrime armağan edecek değiller! Ancak Afganistan'da gözlenen bir olgu, karşı-devrimin beklenenden daha güçlü çıkmasıdır. Şimdi bu, "sektecilik", "Amin'in azılı terörü" vb. gibi gerekçelere bağlanıyor ya da yok sayılıyor. Oysa, karşı-devrimin fazladan kazandığı bu gücün kaynağı oportünizmdir.

Devrimden sonra, 9 Mayıs'ta, Terakki, devrimin temel görevlerine ilişkin 30 maddelik bir programı radyodan okudu. Bu programın iki maddesi tarımada emekçi köylüden yana getirilecek köklü değişikliklerin genel bir formülasyonuydu. Köylü yığınları arasında coşkuyla karşılandı.

Bundan sonra 12 Temmuz'da Devrim Konseyi köylülere ilişkin ilk karar olan, 6 numaralı kararı aldı. Bu kararda emekçi köylünün borçlarına, faiz ödemelerine vb. ilişkin bazı önlemler getirildi. Yine köylüler arasında coşkuyla karşılandı ama devrim programında genel düzeyde getirilen vaatlerin yarattığı beklenti açısından, 6 numaralı karar çok büyük birşey sayılmazdı, yetersizdi.

6 numaralı karar köylüler için yetersizdi ama kararın çıkış sürecinde, "sektecilik" yapılması diye *Bayrakçıların* yaygara koparması, *Halkçıların* araştırması için yeterliydi. Kararın ardından *Bayrakçılar* "halktan soyutlanma" paranoyasına kapıldılar. Bu sıralarda Babrak Karmal ve önde gelen iki oportünist, sosyalist ülkelere ve Birleşmiş Milletlere vb. elçi olarak gönderildiler. Başka türlü Devrim Konseyi devrim işiyle uğraşamayacaktı!

Karmal ve *Bayrakçılar* yine de boş durmadılar. "Halktan soyutlanma" yaygaralarıyla, 20 Ağustos'da da bir darbe girişimi örgütlediler. Girişimciler yakalandı. İfadeleri *el yazısıyla* Afgan basınında ve yabancı dil yayınlarda yayınlandı. (*ADC Yıllık*, s.1325-1367)

Karmal'ın darbeye oynadığı rol açığa çıkınca Afganistan Demokratik Cumhuriyeti, elçi olarak gönderdiklerini elçilikten attı ve geri çağırıldı. Ama onlar geri gelmediler. Darbe girişimiyle ilgili olarak, partide ve Devrim Konseyi'nde sorumlu görevlerde olan 4 kişi de tutuklandı.

ADHP Politik Bürosu, toprak dağıtımına ilişkin tasarını, ancak bu tutuklanmalardan sonra ortaya çıkan dengeyle, 19 Kasım'da onaylayabildi. 28 Kasım'da ADHP Plenumu toplandı ve Babrak Karmal ile 6 oportünist elebaşısı partiden attı. 30 Kasım'da ise Devrim Konseyi, 8 numaralı, asıl önemli toprak kararını yayınladı. Buna göre belli ölçegin üzerindeki topraklara el konacak ve yoksul köylüye, göçebelere toprak dağıtılacaktı. (6 nolu karar, s.80-85, 8 nolu karar, s.88-96)

Bu kararın nisandan kasıma dek 8 ay gecikmesi, geniş köylü yığınları arasında sallantı doğabilmesi, onların karşı-devrimin propagandasına pratik olarak açık bırakılmaları demektir. Ve bu olmuştur. Ondan sonra, karar uygulanmaya başlandığı zaman elinden toprağı alınan ağalar, zengin din adamları vb. doğal olarak karşı-devrimci girişimlerini yoğunlaştırdılar. 1979'da karşı-devrim azıtmaya başladı ve o 8 aylık gecikmenin yarattığı sallantıdan yararlanarak, köylü arasında da belli ölçüde taban buldu.

Yine de kararın uygulanmaya konması önemli bir adımdı. Karar ne denli hızlı uygulanırsa, köylüler arasında beliren sallantı o denli çabuk silinecekti. Gelgelelim bu kez de Terakki'nin ikircimlere öne çıkmaya başladı. Örneğin, Haziran 1979'da, Terakki'nin toprak kararının uygulanmasını yavaşlatmaktan yana olduğu artık basına yansımaya başladı. (*Far Eastern Digest*, 23-30 Eylül 1979)

Gerçekte bunun böyle olduğunu anlamak için bir yerden veri bulmak

gerekmiyor. Bir yandan devrim karşı-devrim çatışması, öte yandan dünya komünist hareketi içinden gelen "aman ürkütmeyin" yollu öğütler karşısında Terakki'nin uzlaşması doğaldır. Bu eğilim *Bayrakçılar* arasında coşkuyla (!) karşılanırken, *Halkçılar* arasında da yandaş bulmuştur. Ve devrimi ilerletebilmek için bir de bu ikircimle uğraşmak zorunlu olmuştur.

Oportünist darbeler

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, 1979'da Amin ile Terakki arasındaki farklılıklar belirginleşiyordu. Terakki'nin geleneksel uzlaşmacılığı artık kabul sınırlarını aşmaya, devrime pratikte set çekmeye, "yüce lider" düşünü yıkıma başlamıştı.

Ağustos 1979'da Terakki ve Amin Havana'ya Bağlantısızlar Konferansı'na gittiler. Orada, aralarında ciddi tartışmaların çıktığı belirtiliyor. (*Afganistan Gerçeği*, İngilizce birinci basım, Novosti Press, Moskova 1980, s.86) Havana'dan dönüşte Terakki Moskova'ya uğradı. Burada olanları William Pomeroy şöyle anlatıyor:

"(Terakki — İ.S.) orada Babrak Karmal ile buluştu. Konuşmaları sırasında Karmal, Amin'in etkisindeki devrimci hükümetin yaptığı hataları onun fikrine soktu. Terakki hataları ve Amin'e böyle güvenmenin yanlış olduğunu kabul etti. Bildirildiğine göre, Amin'i atmayı ve Karmal'ı yeniden hükümete getirmeyi kabul etti." (W. Pomeroy, *Sovyet Birlikleri Neden Afganistan'da*, İngilizce basım, Amerikan-Sovyet Dostluk Konseyi yayını, Mart 1980, s.25)

Terakki, Kabil'e döndükten az sonra öldürüldü. Bu olay çok çeşitli biçimlerde yansıtıldı. Bir görüşe göre, Terakki ile Karmal'ın toplantılarını öğrenen Amin, "yine bir darbe teşahhlayarak" Terakki'yi öldürdü. (W. Pomeroy, *agy*, s.25) Bir başka görüşe göre, Amin ajan olduğu (!) için durup dururken üç kişiyi gönderdi ve Terakki'yi havluyla boğdurdu. (*Afganistan Gerçeği*, s.86-87) Bir başka görüşe göre ise, Terakki Amin'i ofisine çağırıldı. Burada Amin ve yanındakiler silahlı saldırıya uğradılar, çatışma oldu, Amin'in yakın bir yoldaşı öldü ve Terakki ağır yaralandı. Ardından Amin birliklerle evi kuşattı. Terakki iki gün göz hapsine alındı. 16 Eylül'de ya aldığı yaralardan öldü, ya öldürüldü.

Bu olayı herhalde tarih ileride tam bir açıklığa kavuşturacaktır. Ancak, *birincisi*, ilk iki görüşün öne sürdüğü tezler ya da "dökümanlar" birçok yönüyle üçüncüyü güçlendiriyor. Örneğin, bir tanık, ifadesinde, Terakki'nin ofisi önünde silahlı çatışma olduğunu söylüyor. (*agy*, s.86) Sonra W. Pomeroy'un aktardığı, Moskova'daki görüşme, Amin'in Terakki'yi değil, Terakki'nin Amin'i öldürmeye kalkışacağını düşündürüyor. Pomeroy'un belirttiği gibi "devrimci hükümeti etkileyebiliyorsa", Amin, Terakki'nin "azlettim seni" diyerek kurtulacağı bir "düşman" değildi. Bu açıdan, Moskova'daki görüşmede Terakki'nin Amin'i "atmayı" kabullenmesi, pratikte öldürmeyi planlaması olarak yorumlanabilir. *İkincisi*, aralık ayındaki darbe ve Amin'in öldürülmesi gerçekte amaçlananın ne olduğunu göstermektedir.

26-27 Aralık 1979'da, Babrak Karmal, ne yazık ki Kızıl Ordu'nun fiziksel desteğinde bir darbeyle iktidarı aldı. Amin ve 97 yoldaşı öldürüldü.

Daha 26 Aralık 1979'a kadar, Amin'e mesaj yollayanlar, 27 Aralık'ta koro halinde Amin CIA ajanı diye bağırmağa başladılar! Aralık 1979 öncesinde Afganistan yalnızca uluslararası siyaset açısından komünist basında yer alırken, birden "devrimin yeni aşaması" diye bir gürlütüdür koptu. 29 Aralık 1979'da, örneğin İ. Bilen "değerli Babrak Karmal yoldaş" a kutlama mesajı yolladı.

Babrak Karmal'ın siyasal kimliği

Babrak Karmal, 27 Aralık'ta yaptığı

konuşmaya, bismillahla başladı. Ardından Amin'e küfürle sözlerini sürdürdü:

"Cellat Hafızullah Amin'in doğrudan emriyle onbinlerce namaz ve babamızın, kardeşimizin, kızımızın ve oğlumuzun, çocuğumuzun hapsedilmesi, yok edilmesi, zorla sürgüne gönderilmesi, insanlık dışı, hatta barbar işkencelere uğratılması, şehit edilmesi ve yığınsal kırığa uğratılmasının neden olduğu sonsuz çileniz ve kanlı gözyaşlarınız için size en derin üzüntü ve sempatimi, en büyük saygı ve en içten selamlarımı sunarım."

Tümüyle bu aşağılık tondaki konuşmada, Babrak Karmal, Amin'i "allahın hain düşmanı", "Amerikan emperyalizminin ajanı", "parti ve hükümet birliğine ihanet eden", "despot", "kana susamış ve canavar faşist", "kara gericiliğin ve CIA'nin adamı" olmakla suçluyor. (*Babrak Karmal'ın konuşmaları* — Aralık 1979-Nisan 1980, İngilizce basım, ADC Enformasyon ve Kültür Bakanlığı yayını, s.5-15)

1 Ocak 1980'de yaptığı konuşmada ise Babrak Karmal şöyle diyor:

"Şimdi emperyalizm ... Hafızullah Amin'in faşist rejiminin yıkılmasına ... gözyaşı döküyor ve yas tutuyor... Bay Carter, Amerikan emperyalizminin sadık evladı Hafızullah Amin'i koruyarak, Amin'in, o açığa çıkmış hilekar CIA ajanının, kanlı aygıtına 'resmi ve meşru hükümet' ve kendisine 'Afganistan Cumhurbaşkanı' dedi. Durum tamamen açıktır." (*agy*, s.22)

Gerçekten de açıktır!

Karmal, 25 Ocak'taki konuşmasında, bismillahdan sonra, kutsal İslam dininin halkın değerli mirası içinde olduğunu, kimsenin buna karşı çıkmaya ya da sırt çevirmeye hakkı olmadığını söylüyor, Amin ve çetesi "dinimize karşı suç işledi" diyor. (*agy*, s.30)

30 Ocak'ta ise Karmal şöyle diyor:

"Kadir Allah'a minnettarız ki O bu yıl bize yeterli yağışla yardım etti. Bu, bolluğa ve dolayısıyla daha düşük fiyatlara yol açacak..."

"...Biliyorsunuz ki bazı büyük toprak sahipleri ülkenin çeşitli kesimlerini terk ettiler ve topraklarını işlenmemiş bıraktılar. Onlar bu harekete, gericilik(?) ve emperyalizmin demagojik propagandasının etkisi altında ya da Hafızullah Amin, o ABD emperyalizminin uşağı ve onun katil çetesi baştayken ezgi, baskı ve zulümden canlarını kurtarmak için başvurdu. Nitekim, bir takım büyük topraklılar Amin ve onun cellatlarının kesildiler..." (*agy*, s.38) (abç)

Bu sözler, Babrak Karmal'ın Amin'e neden can düşmanı olduğunu çok güzel açıklıyor. Amin büyük topraklıları (!), onlardan kopuk bir gericiliğe(?) karşı savaşta "devrim" (!) cephesine almamış, hatta bir de onları kesmiş!

Babrak Karmal'ın Amin'e düşmanlığı, devrimci tutuma yabancılığından kaynaklanıyor. Lenin şöyle diyor:

"Proleter devriminin hemen ardından gelen dönemde, büyük toprak sahiplerinin bir çırpıda yalnızca mülklerine el koymak değil, aynı zamanda karşı-devrimin liderleri ve tüm kırsal nüfusu acımasızca ezenler olarak, onların tümünü ülke dışına atmak ya da kuşatmak kesinlikle gereklidir." (Lenin, *agy*, c.31, s.161)

Babrak Karmal'ın zalimlik dediği, Lenin'in dile getirdiği bu haklı tutumdur.

Doğrusu Aralık 1979 darbesi karmaşık bir olaydır! Oportünizmin yaptığı giderek karşı-devrimden ayırdetmek çok güçleşmiştir!

Yeni aşamada neler olmuş

Bu yeni aşamada, büyük toprak sahiplerinin sahip olabilecekleri toprak tavanı 5 hektardan 15 hektara yükseltildi. Afganistan Demokratik Cumhuriyeti bayrağı kızıldan, kırmızı-yeşil-siyah renklere değiştirildi. Oysa 16 Ocak 1979

tarihli *Wall Street Journal*, yeni kızıl bayrağın büyük bir coşkuyla karşılandığını, yalnızca Kabil'de 150 bin kişilik dev bir miting yapıldığını yazmıştı. Kızıl bayrak değiştirildi ve içine yeşil katılmasıyla birlikte din, neredeyse resmi devlet ideolojisine dönüştürüldü. Hapisteki karşı-devrimciler salındı vb.

Hapisteki karşı-devrimcilerin salınışı "törenlerine" dünya komünist basınından çok davetli katıldı. Bu davetli yoldaşlar, ne yazık ki, "özgürlük — sana aşım" yolu yazırla olayı dünyaya yansıttılar. Nasıl Babrak Karmal'ın Amin'in kurbanları için camide namaz kıldığını anlattılar! (*Afganistan Gerçeği*, s.97-128)

Bu anlatılanlar çok öğreticidir. Dünya komünist basınından davetli yoldaşların yazdıkları yazılarda çelişkiler ve belli konularda da açıklıklar var.

Çelişkileri örnekleyecek olursak, örneğin Hindistan'dan bir yoldaş, Sovyet birliklerini Amin'in çağırmadığının söylediğini, ajan olduğu için onun çağıramayacağını yazıyor. (*agy*, s.103) Oysa 22 Nisan 1980 tarihli *Soviet News*'da Aralık 1979 öncesinde Terakki ve Amin'in 14 kez "acil askeri yardım" için başvurdukları belirtiliyor. Yine aynı yazılarda, hem Amin'in baskı ve zulümle herkesi kaçırıldığı (*agy*, s.113) hem de Pakistan'a kaçanların karşı devrimciler olduğu (*agy*, s.101) söyleniyor. Bunlar çelişkilere örnekler.

Söz konusu yazılarda açıklık getirilen bir nokta ise, akıllara durgunluk veren "sekteklik" anlayışıdır. Yazılarda, Amin'in devrimci programını doğal olmayan bir hızla uygulamış olduğu söyleniyor. (*agy*, s.112) Gerçekler ortadadır. 8 ayda bir toprak dağıtım kararı çıkamamıştır. Karar çıkınca da, üzerinden bir yıl geçtiği halde uygulama tamamlanamamıştır. Durum böyleyken, Amin'in hızlı uygulamayla suçlanması, Amin'in "sekteçiliğinin" dünya komünist hareketinin sağa kaymışlığıyla bağını açığa çıkarıyor.

Devrimin yeni aşaması üzerine *Afganistan Gerçeği*'nde derlenenlerden başka yazılar da çıktı. Bu yazılar da çok öğretici oldu. Afganistan devrimine ilişkin görüşlerin özünü açığa koydu. Amin ajandır diye sesini yükseltenler, dönüp 1978 Nisan'ını değerlendirdiler. Ve Amin'i gerçekte Davut rejimini devirmekle suçladılar. İşte ayrılıkların asıl kaynağı buydu.

Örneğin, 11 Ocak 1980 tarihli sayısında "Yeni" Komünist Parti yayın organı *New Worker*, 1973 darbesinden sonra Davut'a karşı çıktığı için *Halk* kanadını suçluyor. Oysa, Davut "güçlü bir pro-Sovyet" idi, sağa karşı desteğe ihtiyacı vardı diyor. *Halk* bu desteği vermediği ve *Bayrak* da *Halk*'a söz geçiremediği için Davut'un sağa kaydığını söylüyor. 1978 Nisan Devrimi'ni ise şöyle değerlendiriyor:

"Amin, ordu içindeki yandaşlarına, Davut'u ve çevresindeki 'solları' desteklemek için değil de, Amin'in kendisinin sonradan 'Büyük Saur Devrimi' dediği şey için iktidarı ele geçirme emrini çoktan vermişti."

İşte Amin'e karşı yıllardır gizliden biriken kuyruk acısı buradan kaynaklanıyor! Yani, bu yazıları yazanlar gerçekte Davut yönetiminin sürmesini, bunun için ona yardım edilmesini isterlerken, Afganistan'da devrim oluyor. Bu "sekte" olay karşısında yıllarca gizli ve açık destek gören Babrak Karmal'ın "özverili çabalarıyla" Aralık 1979'da "devrim yeni bir aşamaya" sıçratılıyor!

"Devrimin yeni aşaması" üzerine koparılan güdültüye bizde de eksik olmasınlar *Politika* ve *Savaş Yolu* katıldılar. *Savaş Yolu* 28. sayısında *Parşam* (*Bayrak*) gurubunu "devrime ve proletarya enternasyonalizmine bağlı" diye tanıttı, Babrak Karmal'ın çarpık bir biyografisini verdi. Ne partiden atılmışlığı, ne ülke dışında sürgün edilmişliği Karmal'ın biyografisinde yok! Karmal

onları yaşamamış!

Savaş Yolu Babrak Karmal'ın biyografisini cilalayarak yazarken, Amin'in ajanlığından, karşı-devrimci teröründen söz etti. Babrak Karmal ile birlikte devrim yeni aşamaya sıçramadan önce Amin'in karşı-devrimci terörü vardı. Öyleyse devrimin eski aşaması da herhalde Davut dönemiymiş!

Hafızullah Amin'e ayrı bir bölüm ayırdık.

Bunu yaparken hareket noktamız Amin'in kişiliği değil, onun ideolojik-siyasal kimliğini açıklığa kavuşturma amacımızdır.

Amin'in doğruları

Amin'in derin bir felsefe bilgisi vardır. "İşçi sınıfının çağ açıcı, bilimsel ideolojisinin" önemini bilincindedir. Teorik düzeyde, Amin Marksist-Leninist bir liderdir. Siyaseti, taktikleri de ağırlığıyla bununla uyum içindedir.

Amin bir konuşmasında şöyle diyor:

"Lenin, 'tarihin gerçek itici gücü devrimci sınıf savaşımıdır' diyor. Burjuva filozoflarının teorisine göre ise, ilerlemenin arkasındaki itici güç, toplumun belli eksiklerini gören tüm unsurların birliğidir. Birinci teori materyalisttir, ikincisi idealisttir. Birincisi devrimcidir, ikincisi reformisttir. Birincisi, çağdaş kapitalist ülkelerde proletaryanın taktiklerinin mihenk taşıdır, ikincisi ise burjuva taktiklerinin temeli olarak kullanılır." (*ADC Yıllık*, s.715)

Amin'in somutta sınıf savaşımına yaklaşımı da bu sözler doğrultusundadır, devrimcidir.

Birçok konuşmasında, Amin, feodalizm-in egemen olduğu, çok zayıf bir işçi sınıfının bulunduğu bir toplumda ne yapmak gerekir diye düşündüklerini anlatıyor. Bu düşüncelerde işçi sınıfının bilimsel ideolojisi ve Afganistan'ın koşulları hep devrim amacıyla ele alınmıştır. Ve sonunda gerçekten yaratıcı bir yaklaşım ile devrim zafere ulaşmıştır. Amin, devrimden sonra uygulanan ekonomik programa kapitalist olmayan gelişme yolu diyor.

Burada apaçık bir farklılık vardır. Açıkçası dünya komünist hareketinde yaygın olan anlayışa göre, Afganistan'da yapılması gereken Davut'a destek vermek, Davut eliyle bir "kapitalist olmayan" (?) gelişme yolu izlenmesiydi.

Amin ise, bir tarihsel aşama olarak kapitalizmin atlanmasını Davut'la bağlı değil devrimle bağlı ele almıştır. Bu bakımdan, Afgan devrimi dünya komünist hareketinin çok geniş kesimleri için de bir sürpriz olmuştur.

Amin'in devrim, devrimci durum gibi konulardaki anlayışı derin bir Marksist-Leninist öz taşımaktadır. Devrimci durumun tanımını kendi sözleriyle aktarıken kullandığı sözler derin bir anlayışı yansıtır. Lenin'in sıraladığı, yığınların hareketliliğine ilişkin göstergesi, "halkın bağımsız tarihsel eyleme geniş çekimi" sözleriyle anlatıyor. Burada Amin, Lenin'i ne değiştiriyor, ne de geliştiriyor, yalnızca Lenin'in kullandığı "hareketlilik" kavramını doğru anladığını gösteriyor.

Amin'in derin felsefe bilgisi, devrimle ilişkin zorun rolü vb. konularda da yansıyor. Amerikalı bir gazetecinin, devrimde zor ne rol oynayacak sorusuna şöyle yanıt veriyor:

"Her sistemde zorun rolü vardır ama her durumda, sınıf niteliği farklıdır. Devlet, doğası gereği, bir sınıfın çıkarlarını ötekine karşı koruyan bir güçtür. Sömürücü toplumlarda devlet, sömürücülerin çıkarlarını sömürülenlere karşı garantiler. Sınıfsız bir topluma ilerleyen işçi ve devrimci toplumlarda devlet sömürücülere ve karşı-devrimci ögelere karşı bir güçtür." (*agy*, s.858)

Amin'in gazetecilere verdiği bu yanıtlar, onun anlayışını yansıttığı gibi, yabancı gazeteciler karşısında ezilip büzülmemen, ürkütmemek için kıvran-

mayan kişilik sahibi siyasetine de bir örnektir.

Amin, ulusçuluğa karşı proleter enternasyonalizmini sürekli ve yürekten savunmaktadır. Yabancı gazetecilerle konuşmalarında bile, bu konuda terimleri sulandırıcı en küçük bir eğilimi yoktur.

Bir Iraklı gazetecinin sorusunu yanıtlarken şöyle diyor:

"Bizim devrimimiz dünya devriminin bir parçasıdır. Bizim devrimimizin zaferiyle, dünya devrimi bir zafer kazandı ve emperyalizm sert bir darbe yedi." (*agy*, s.778-779)

Kanadalı bir gazetecinin, "proleter enternasyonalizmiyle ne demek istiyorsunuz" sorusunu Amin şöyle yanıtlıyor:

"Afganistan'da, işçi sınıfının öncüsü ADHP, siyasal iktidara sahiptir. Biz dünya işçileriyle kardeşçe ve dostça ilişkiler kurmak istiyoruz ve onların haklarını savunuyoruz, çünkü bizim sınıf karakterimiz bunu emreder ve biz bu karaktere son derece sadığız. İşçi sınıfının tüm düşmanlarına karşı tüm dünya işçileriyle ortak cephemiz vardır." (*agy*, s.855)

Amin çeşitli konuşmalarında, "Sovyetler Birliği'nin başını çektiği" dünya sosyalist sistemi ya da "işçi rejimli devletler"den söz ediyor. *Wall Street Journal* muhabirinin "kuzey komşunuzdan endişeli misiniz" sorusuna, tam tersine çünkü ilişkilerimiz tam eşitlik, kardeşlik ve karşılıklı saygıya dayanıyor diye yanıt veriyor.

Kanadalı bir gazeteci, Afganistan'ın uluslararası konularda Sovyetler'le aynı tutumu aldığını, örneğin Güney Kore'yle ilişkilerini kestiğini, dolayısıyla bağımsız olmadığını söylüyor. Amin, buna karşı, biz haklıyız ve doğruyu destekliyoruz, bu Sovyetler'le aynıysa, Sovyetler de haklıyız ve doğruyu desteklediği içindir diyor. (*agy*, s.852)

Amin'in Sovyetler Birliği'ne ilişkin tüm sözlerinden onun nesnel yerini doğru kavradığı, ona büyük sevgi ve saygı duyduğu anlaşılıyor.

Amin proleter enternasyonalizminin temelini barış savaşımı olarak değil, Marksizm-Leninizm olarak görüyor. (*agy*, s.643) Barışa ilişkin olarak ise şöyle söylüyor: "İşçi sınıfı dünya barışına en iyi hizmeti, iktidarı alarak yapar." (*agy*, s.752) Amin birçok uluslararası konferansta bu görüşün propagandasını da yapmıştır.

Bağlantısız ülkelerin Havana (Mayıs 1978) ve Belgrad (Temmuz 1978) toplantılarında, bağlantısızlığın sosyalist ülkelerle de bağlantısızlık anlamına gelmediğini, böyle bir anlayışın emperyalizme yarayacağını vurgulamış ve barış konusundaki görüşlerini dile getirmiştir. Havana'da şöyle diyor: "Biz bağlantısızlar, sömürücüler ve sömürülenler, efendiler ve köleler, ezenler ve ezilenler olduğu sürece çatışmanın (savaş anlamında — İ.S.) süreceğinin derinden bilincindeyiz." (*agy*, s.945) Belgrad'da da sözlerini, insanın insan tarafından sömürülmeyeceği bir dünya için birlik çağrısıyla bitiriyor.

Amin'in siyaseti sekte değildir

Amin'in siyaseti sekte değildir. Gerçekte çok esnek, zeki bir siyaseti vardır, ama, başta da değindiğimiz gibi bazen siyasete fazlaca esnemektedir. Birçok konuda doğru özü, yanlışla karışık bir biçimde formüle etmektedir.

Din konusunda böyledir. Afganistan gibi bir toplumda, devrim iktidarı, bir yandan halkın dini inançlarına saygılı olduğunu göstermelidir, bir yandan, sabırlı bir materyalist propaganda yürütmelidir, bir yandan da, dinle kaçınılmaz olarak bağlı olan gericileri gereği gibi cezalandırmalıdır. Amin, dine saygılı olduklarını göstermek için övgüye sivruluyor, ama, materyalizmin, bilimin sürekli propagandasını yapmada ve gericileri cezalandırmada en küçük bir ikircimi yoktur.

Sonra, özel sermayeye tutum konusunda da formülasyonlarda aynı aşırı esneklik vardır:

"Özel işletmelere izin verdik. Ulusal kapitalistlerimizi sermayelerini ülke ekonomisinin gelişmesi için kullanmalarını yalnızca teşvik etmiyoruz, aynı zamanda onlara her türlü olanak sağlıyoruz. Onların ulusal özelemlerini garanti altına almak için, onlara doyurucu araç ve olanaklar sağlıyoruz.

"Özel işletmeler yalnızca ticarete kısıtlı değildir, üretim güçlerini geliştirmeleri için de geniş olanakları vardır." (*agy*, s.825)

Bu tutum Afganistan için özde doğru ve gerekli bir tutumdur. Ama kapitalistlerin "ulusal özelemlerini garanti altına almak" için değil, asıl sonda söylediği, üretim güçlerini geliştirmek için gerekli tutumdur.

Yine doğrularla yanlışların karışık olduğu bir başka örnek de, Amin'in Afgan devrimini değerlendirmesidir. Bazı konuşmalarında Amin, Afgan devrimini gereğinden çok abartıyor. Sürekli Ekim Devrimi'yle karşılaştırıyor ve bazen de onun ardından ikinci sıraya oturtuyor.

Bir işçi sınıfı partisi, Ekim Devrimi'nden beri ilk kez, devrim sırasında dünya komünist hareketinin kollektif desteğini almadan, hatta esen ters rüzgarlara rağmen, tamamen kendi inisiyatifi ve yaratıcılığıyla *doğrudan* iktidarı almıştır.

Dünyada pekçok şanlı devrim olmuştur, ki bunu Amin de söylüyor, ama Afganistan Devrimi'nin Ekim Devrimi'yle özel bir benzerliği, dünya komünist hareketindeki sağ rüzgarlara rağmen, işçi sınıfı partisinin salt kendi devrimci inisiyatifiyle, yaratıcılığıyla ve yöneticiliğiyle iktidarı *doğrudan* almıştır.

Bu doğruyu Amin propaganda konuşmalarında aşırı ve yine yanlış formülasyonlarla karışık biçimde vurguluyor. Bunda, halka bir övünme duygusu verme çabası, devrimci bir siyasal çizgiyi yayma çabası var. Ama niyetler ne olursa olsun, bu aşırı abartma, Asya'da olan her devrimden sonra rastlanan model mutlaklaştırma hastalığına varabilecek bir yanıttır.

Eylül 1979'da koşullar

Terakki'nin ölümünden sonraki sürecin farklı bir nitelik taşıdığını söyledik. Gerçekten de, 1979'da Amin, doğruya yaklaşan yönde bir evrim geçirirken, örneğin Terakki'nin ölümünün ertesi günü yaptığı konuşmaya "bismillah"la başlamıştır. Bu konuşmada ve onun da ertesi günü yaptığı bir başka konuşmada yansıyan yanlışlar bizce, Amin'in kendinin karşı karşıya bulunduğu bir dizi açmazla *doğrudan* bağlıdır.

Birinci açmaz, Amin'in geçmişte Terakki'ye kişisel düzeyde aşırı güvenerek ve herkeste de ona büyük bir güven yaratarak yaptığı yanlışla bağlıdır. Yaşam bu yanlış devrim sürecinin en kritik bir anında Amin'in önüne bir kördüğüm gibi getirdi.

Ocak 1979'dan başlayarak toprak dağılımı hızlandırılmıştı. Bu devrim güçlerinin tabanını genişletici etki yaptı ve halk komiteleri kuruldu. Aynı zamanda bu karşı-devrim güçlerini azdırıcı yönde de etki yaptı ve karşı-devrimci çabalar yoğunlaştı. Üstelik bu çabalar, ABD, Pakistan gibi birçok başka ülkeden somut destek görmekte ve hatta savaş olasılığı bile taşımaktaydı.

Bu koşullarda Amin, halkla Terakki'nin bismillah stiline kurulmuş bağlarının bu stiline değiştirme riskini göze alamazdı. Geçmişteki yanlış, onu yanlışları zorunlu olarak sürdürme açmazına sokmuştu.

Amin'in karşı karşıya olduğu, birinciyle de yakından bağlı olan ikinci dizi açmazlar ise şöyle:

Afganistan'da çok cılız bir proletaryanın olduğu açık bir gerçektir. Partinin, devletin ve devrimin dünya işçi sınıfının desteğine çok somut gereksinimi vardır.

Gelgelelim, partide oportünistlere kucak açıldı. Devlete ise istenen destek, istenen zamanda verilmedi.

Terakki "parti birliğini" sağladıktan sonra, Babrak Karmal'ın öyle ileri gittiler ki, Terakki bile artık atılmalarından yana oldu. Ancak onların sosyalist ülkelerde yerleşmeleri ve "özverili çalışmalarını" sürdürmeleri parti içinde etkilerinin yaşamasını getirdi. Bu ise Terakki'nin oportünizmi tümüyle temizlemeye yönelik kararlı bir adım atmamasının temeli oldu. Sonuçta Terakki, bilindiği gibi Moskova'da Karmal'a teslim oldu.

Afganistan gibi bir toplumda, devrim karşı-devrim çatışmasının kritik anlarını yaşadığı bir sırada ordunun da bundan etkilenmesi, sallantı geçirmesi büyük bir olasılıktır. İran ve Pakistan sürekli Afgan sınırından içeri asker sokuyorlardı. Yani ordu, birleşen iç ve dış saldırılar karşısında fiziksel olarak da yetersiz kalırdı. Afganistan'ın yeniden tek ülkede devrim deneyini başarıyla geçirmesi beklenemezdi ve tek de değildi.

Bu nedendir ki, Terakki ve Amin, Sovyet yoldaşların kendilerinin de dedikleri gibi, tam 14 kez Kızıl Ordu'dan yardım istediler. Sorun, devrimin en civcivli hesaplaşmaları sürerken, Kızıl Ordu'nun dünya işçi sınıfı adına orada beklemesi, ağabeylik yapmasıydı. Bu olamaz birşey olsaydı, Sovyet-Afgan Dostluk anlaşmasında bu yönde maddeler konmazdı. Ayrıca olamaz birşey olmadığını pratik gösterdi.

Sovyetler Birliği, o zaman bu isteği kabul etmedi. Bu Terakki'yi iyice sallandırdı, Moskova'da Babrak Karmal ile görüşmeye oturttu ve bizce bunun olabilecek tek mantıksal sonucu, Amin'i öldürmeye kalkıştırdı. Evdeki hesap karşıya uymayınca Terakki öldü.

Afganistan, ne deneyimli proletaryasıyla, ne dünyanın altıda biri olan topraklarıyla Rusya değildi. ADHP Bolşevik Partisi, Amin Lenin değildi. Gelgelelim Amin, tek ülkede devrim gibi koşullarla karşı karşıya kaldı. Bu koşullarda, namaz kıldığını bile duysak, birincil eleştirimiz Amin'e olamaz.

ADHP içindeki en tutarlı devrimci, doğrusuyla yanlışıyla tek proleter çizgi destekleneceğine, yoldaşça eleştiriyle düzeltileceğine, yanlışla itildi. Bu da yetmiyormuş gibi düpedüz gırtlaklandı.

Amin yanlış yapan bir komünistti. Ama dünya komünist hareketi içinde bu çizginin gırtlaklanmasına ve ondan sonra Karmal'ın başa gelmesine yol açan anlayış, "komünistlik" yapan bir yanlıştı.

Amin'e ajan diyenler kanıt göstermiyorlar

19. yüzyılda Marks'a Yahudi ajanı denmişti! 1917'de Lenin'e karşı da aynı suçlama yapıldı, Alman ajanı dendi! Yani işçi sınıfı ideolojisinin ve devrimci siyasetinin kurucularına bile bu suçlama yapıldı. Ama ne oldu? İz bırakmadığı gibi, bugün Marksizm-Leninizm sirt çevirmiş oportünistler bile o adları ağızlarından düşüremiyorlar!

O adlara doğrudan saldırılmadığı için, bugün de yalnızca sözleriyle değil, özüyle sözleriyle Marksizm-Leninizmi savunulara aynı bayat ajan suçlaması yöneltiliyor.

Amin'e ajan deniyor! Bu konuda uluslararası bir gürültü koparılıyor, ama kanıt yok! İleri sürülen "kanıtlara" bakalım.

Amerika'da yayınlanan *Komünizmin Sorunları* adlı anti-komünist bir dergi, 28. sayısında, Amin'in New York'daki Kolombiya Üniversitesi'nden doktora alması "kuşku" olarak değerlendirilmiştir! (W. Pomeroy, *agy*, s.25)

Babrak Karmal'ın konuşmasında gördük: Carter, Amin devrildikten sonra ona "resmi ve meşru cumhurbaşkanı" demiş! Buradan kalkılıp, emperyalizm Amin için yas tutuyor deniyor! Mantık yok! Emperyalizm Amin'in devrilmesine değil, Kızıl Ordu'nun Afganistan'a girmesine tepki gösteriyor. Bunu yaparken

de doğal olarak, kim olsa "resmi ve meşru hükümetten" söz edecek.

Sonra, yine "kanıt" olarak şunlar söyleniyor:

"1962-1964'te Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim görmüş birçok Afganlı, Amin'in orada kaldığı sürece bilinen CIA ajanları ve memurlarıyla yakın ilişki sürdürdüğünü bildiriyorlar. Biz şimdi Amin'i kimin işe aldığını ve partimiz içindeki casusluk eylemlerini kimin yönlendirdiğini *kesin olarak* biliyoruz ve Amin'in hangi CIA ajanlarıyla buluştuğunu, 1973-1978 arasında partiyi parçalamak için nerede görev aldığını tam olarak söyleyebiliriz." (*Afganistan Gerçeği*, s.85) (abc)

Bir kez, bir devlet başkanının ajanlığını açıklamak için önce o "biliyoruz", "söyleyebiliriz" denilenler söylenir. Ama hiçbir yerde bunlar söylenmiyor! İkincisi, Amerika'da Amin'in CIA ajanlarıyla konuştuğunu görenler, o ajanları nereden biliyorlarmış? Daha çok şey söyleyebilir, ama söylemeye gerek yok!

Bir başka "kanıt", Afganistan İçişleri Bakanı'nin söyledikleri: "CIA, Amin rejiminin, iç evrimini dikkate alarak, ABD'nin uzun dönemli çıkarlarına uygun düştüğünü belirtti." (*agy*, s.91) Nerede belirtti?

Yine Babrak Karmal'ın bir konuşmasından şu aktarma yapılıyor: "Babrak Karmal, ADC yöneticilerinin ... tartışılmaz belgesel kanıtlara sahip olduklarını yeniden doğruladı." (*agy*, s.92) Peki bu kanıtlar neden basılmıyor?

İşin su götürür bir yanı yoktur. Bütün herkes Amin ajandır diye yüksek sesle bağırıyor. Herkes Babrak Karmal'ın dediklerine referans veriyor. Babrak Karmal'ın açıkladığı en "ileri" kanıt ise "elimizde kanıtlar var" demektir. Oysa kanıtların kendisi ortada yok!

Böyle bir tutarsızlık, ciddiyetsizlik, bizce Amin'in ajan olmadığını en güçlü kanıttır.

Dünya komünist hareketi ders almalıdır

Afgan devriminden çıkarılacak bütün dersler gelip dünya komünist hareketinin bugünkü konumuna düğümleniyor. Bu, Yürükoğlu yoldaşımızın *Sosyalizm Üstün Gelecektir*'de söylediklerinin ne denli doğru olduğunu somutta gösteriyor. Dünya komünist hareketinin sağa kaymışlığı, ideolojik birliğin parçalanmışlığı, içi boş bir örgütsel birlik ve bu yaklaşımın iç işlerine karışmama anlayışının nasıl gerçekte karışmanın da kötüsüne yol açtığı ... bunlar hep Afganistan'ın dersleriyle doğrulanıyor.

Dünya komünist hareketi, devrimci olmaya çizgiye destek verdi. Bunun karşı-devrime sağladığı avantaja karşılık, devrimci yönetimin Sovyetler'den 14 kez acil askersel yardım isteği reddetti. Askersel yardım için Karmal tipi bir yönetim koşul olarak arandı. Askersel yardım verilirken, Kızıl Ordu Afganistan'a yardım ederken, bu kez de oportünist, reformcu çizgi başa getirildi. Bugün Afganistan'da devrim de, enternasyonalizm de başaşağı duruyor.

Afganistan'da Amin ve 97 yoldaşı öldürüldüler. Dünyada her gün binlerce insan haksız yere öldürülüyor ama bu olay, ideolojik siyasal içeriği nedeniyle evrensel anlam taşıyan bir olaydır. Afganistan gibi bir ülkede Amin'i ve 97 yoldaşını öldürmek, belli bir çizgiyi kurutma, tüketme isteğinin hangi boyutlara vardığını gösteriyor.

Bu açıdan 1979, yalnızca Afganistan için değil, başka ülkeler için de belli bir birikim sürecinin dönüm noktası olarak gözükmektedir. 1979'da İran Tudeh Partisi'nin genel sekreteri değişti.

Aynı yıl içinde, İ. Bilen önemli bir viraj aldı. Değiştirilmemek için hızla değişti herhalde. 3 Haziran tarihli politbüro toplantısında İ. Bilen'in doğrudan insiyatifıyla, TKP içinde Lenincilere karşı açık saldırı başlatıldı, Veli Dursun yoldaşımız tüzüğe, deftere, kitaba herşeye ters bir

biçimde MK'dan atılmaya çalışıldı. İ. Bilen açıkça oportünistlerden yana saf tuttu.

Aynı yılın, aşağı yukarı aynı aylarında Terakki Moskova'da Babrak Karmal ile görüştü ve "ikna oldu". Karmal'ın ile Terakki birlik oluşturmaları ki hesaplar tutmadı. Bunun üzerine bilinen olaylar gelişti ve Karmal başa geçti.

Açıktır ki olaylar paralellikler taşıyor, ama farklı ülkelerde, farklı koşullarda geçiyor ve önemli farklılıklar da taşıyor. İşçi sınıfı her olaydan öğreniyor, ilerliyor.

Proletarya enternasyonalizmi yalnızca bir bayram mesajı değildir. İşçi sınıfı hareketi gerçekten enternasyonaldir. Her ülkedeki deneyim, doğrusuyla yanlışıyla enternasyonal bir kazanımdır. Bu açıdan Afganistan olayları, örneğin Türkiye'de bizim hareketimiz için çok öğretici olmuştur.

Amin ve 97 yoldaşı öldürüldü ama, bu hareket, yanlışları eleştirilerek, doğruları geliştirilerek, proletarya enternasyonalizminin hazinesinde hem de güçlenerek yaşıyor.

Kızıl Ordu'nun rolü

Tüm yukarıda söylenenlerle bağlı olarak Kızıl Ordu'nun Afganistan'daki rolü çelişkili bir görünüm taşıyor. Bir yandan devrimci merkezin nesnel olarak sağladığı bir güvencedir. Kızıl Ordu, nesnel olarak emperyalizme karşı, beklenen enternasyonalist görevini yerine getiriyor. Öte yandan, devrimci kadroların tasfiyesine ve reformcu yönetime destek verdi, kendi eliyle devrimi zayıflatıyor.

Kızıl Ordu'yu Afganistan'a göndermekle Sovyetler Birliği önemli bir sorumluluk yüklendi, özveri yaptı. Ancak uğrunda özveri yaptığı yönetim, Sovyetler'e düşen yükü daha da arttırıcı niteliktedir. Afganistan gibi bir ülkede reformcu "çözümler", uzun dönemde kazanımların yitirilmesine, çözümsüzlüğe götürür. Kızıl Ordu devrimci bir yönetime destek vererek girmiş olsaydı, hem devrimci merkez, hem Afganistan devrimi açısından çok daha çözümleyici davranmış olacaktı. Kızıl Ordu verdiği destekle enternasyonalist bir görev yapıyor, ancak bu desteğin verildiği yanlış çizgi, kendi eliyle devrimi zayıflatıyor. *Bayrak* gurubu devrimin belkemiğini kırıyor, Kızıl Ordu da kendi rızası dışında olmadan sakatlanan devrime koltuk değneği işlevi görmüş oluyor. Bu Afganistan'ın en acı derslerinden biridir.

Sonra, 26 Kongre'de Afganistan'ın ele alınışı da çirkindir. Yürükoğlu yoldaşımız bu konuya değinirken, önce alıntıyı veriyor ve ardından görüşlerini belirtiyor:

"Emperyalizm Afgan devrimine karşı ilan edilmemiş gerçek bir savaş açtı. Bu aynı zamanda *güney sınırlarımızın güvenliğine* de doğrudan bir tehdit yarattı. Bu koşullar altında dost bir ülkenin istediği askersel yardımı vermek zorundaydık." (abc)

"Görüldüğü gibi, Kızıl Ordu'nun Afganistan'a girişi için aynı ağırlıkta iki neden sayılıyor. Emperyalizmin açtığı ilan edilmemiş savaş ve Sovyet güney sınırının güvenliği. Birincisine katılıyoruz. Ülkelerin iç işlerine karışmama, yaşamın kurtlar sofrasında ne denli çaresiz bir ilke. Genel olarak 'uluslararası hukuk' denilen şey, yaptırım gücü olmayan, güç dengelerine göre değişen bir takım kurallar topluluğu. Bu ilke de onlardan biridir.

"Ne var ki, ikinci nedene katılmak olanaksızdır. Bu nasıl bir mantık olur? Afganistan'da devrimden önce kimler baştaydı? Öteki Sovyet sınırlarında kimler var? İsvetç, Finlandiya, ABD, Japonya, Pakistan, İran, Türkiye. Bunlar Sovyet sınırlarına tehdit değil midir? Türkiye'deki faşist diktatörlük, hem de çok da can alıcı bir sınıra çok daha büyük bir tehdit değil midir? 'Sınır güvenliğine tehdit'in ölçüsü nedir? Böyle bir genellemeyle dünyanın en saldırgan ülkesi olmak da olanaklıdır." (R. Yürükoğlu, *Yaşayan Sosyalizm*, s.19-20)

Gerçekten de, 26 Kongre Raporu'nda,

sınır güvenliği ölçütü oldukça karışıktır. Emperyalizmin saldırısıysa, bu Amin döneminde de vardı ve yine Sovyet kaynaklarına göre Kızıl Ordu 14 kez çağrılmıştı. Bu dönemde "dost ülkenin istediği askersel yardım" verilmiyor da, Karmal'ın başa geçmesiyle bağlı olarak veriliyor. Sonra aynı mantıkla, Türkiye'de devrimci durumu bastıran faşist diktatörlük, herhalde güneybatı sınırının güvenliğini arttırdı.

Sonuç

Afganistan konusunda uluslararası düzeyde ve ülke içinde bir fasit daire daralıyor. Bu fasit daire ile de karşı-devrimin fiziksel kazanması anlamında değildir. Sorun şimdilik, Afganistan'da Kızıl Ordu'nun desteklediği devrim mi, yoksa devrimi gırtlaklayan bir yönetime destek verdiği için, tek başına Kızıl Ordu mu kazanacak çevresinde dönüyor.

İsvetç'te yayınlanan *Roja Nu* adlı dergide, Afganistan Gençlik Örgütü temsilcisi Esat Muhsinzade ile bir röportaj yayımlandı. Röportajda, *Roja Nu* Amin hakkında bir soru soruyor. Muhsinzade bunu yanıtlarken bildiğimiz "ajanlık"(!) suçlaması yanı sıra şöyle diyor:

(Amin), "Partinin en ileri hedeflerinden olan demokratik toprak reformu ve analfabetliğe karşı mücadeleleri gereksiz şeyler olarak gösterip, halkın bunların büyük önemlerini anlamasını engelledi. Köyleri bombalattı, binlerce insanı katletti. Ülkeyi ileri bir sosyalist ülke ilan ederek, komünizme geçme aşamasında olduğumuzu ileri sürdü. Büyük çoğunluğu analfabet olan halkımız, böylece sosyalizmi cinayet, kıyım, haydutluk olarak tanımay ve Sovyetler Birliği'ni bütün bu kötülüklerin kaynağı olarak görmeye başladı. Bütün bunlar emperyalistlerin istemleriydi."

Birincisi, bu suçlamayı yapanlar toprak reformu uygulamasını aylarca geciktiren ve Amin'i toprak reformunu hızlı uygulamakla suçlayanlardır. Şimdi ise Amin toprak reformu mücadelesini gereksiz göstermekle ve ülkenin komünizme geçme aşamasında olduğunu söylemekle suçlanıyor. Bunlar düpedüz yalandır ama bu yalanları söyleten bir olgu vardır.

Daraldığını söylediğimiz fasit daire, deneyimli siyasetçilere, Afganistan gibi bir ülkede toprak reformunun taşıdığı can alıcı önemi dayatmıştır. Gerçekler, toprak reformunun halkı ürkütme değil, devrim cephesine çekmeye yarayaçağını göstermiştir. Afganistan'da bugün yaşamın dayattığı böyle bir süreç de ilerliyor. Amin'i reddedenler, onun savunduğu yolda adımlar atmak zorunda kalıyorlar. Bununla bağlı olarak, Babrak Karmal'ın artık pek istenmediğine ilişkin söylentiler de dolaşıyor.

İkincisi, Afganistan'da yaşamın dayattığı devrimci önlemlerin yolundan yürünmezse, olmakta ve olacak olan, tam da bu alıntıda Amin'e yüklenmeye çalışılan durumdur. Köyleri bombalamak... Sosyalizmi cinayet, kıyım gibi göstermek ve tüm bu kötülüklerin ardında Sovyetler Birliği'ni görmek... Yani Kızıl Ordu'yu dış bir işgalci durumuna sokmak. Bu, genç oportünist bile dediği gibi, emperyalizmin de istediğidir.

Devrimci merkezin ve tek ülkelerdeki devrimlerin temel ve uzun erimli çıkarları çelişmez. Afganistan deneyimi, çok karmaşık, dolambaçlı ve çelişik bir biçimde bunu bir kez daha kanıtıyor.

Emperyalizmi yenilgiye uğratmak, Sovyetler Birliği'nin bütün sınırlarının güvenliği, Afgan Saur Devrimi'nin kazanımlarını korumak, İran devrimini doğru bir raya oturtmak, tüm devrimlerin başarısı, Türkiye'de devrimi zafere götürmek, barış, güvenlik... herşeyin anahtarı Amin'in deyimiyile, işçi sınıfının çağ açıcı bilimsel ideolojisi ve onun devrimci sınıf savaşımıdır.

Yaşasın komünizm!